

Sygn. akt I ACa 865/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Lidia Sularzycka

Sędzia SA – Bogdan Świerczakowski

Sędzia SO del. – Jacek Sadowski /spr./

Protokolant – st. sekr. sąd. Katarzyna Foltak

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2013 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w Austrii

przeciwko W. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 lutego 2012 r. sygn. akt XVI GC 358/09

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 865/12

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w tej sprawie powód (...) w Austrii domagał się nakazania pozwanemu W. M., aby wydał on powodowi pięć naczep marki S. (...) o numerach podwozia: (...), (...), (...), (...), (...), ewentualnie – w wypadku nieuwzględnienia tego żądania – wniósł o zasądzenie za każdą z żądanych naczep kwoty po 28.000,00 euro wraz z odsetkami w wysokości ustawowej, liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2012 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawą wydanego rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne poczynione przez sąd pierwszej instancji.

W dniu 29 maja 2008 roku (...) spółka z o.o. w O., reprezentowana przez J. R. Kierownika Sprzedaży, zawarła z pozwanym W. M., prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) w K., umowę sprzedaży nr (...), której przedmiotem była sprzedaż naczep marki (...), typ(...) w ilości 25 sztuk. Cena za jedną sztukę naczepy została ustalona na kwotę 29.250,00 euro, a całkowita wartość umowy na kwotę 731.250,00 euro. Całkowita wartość umowy oraz

podatek VAT, płatne miały być przed odbiorem przedmiotu umowy na podstawie wcześniej wystawionej i doreczonej faktury VAT. W § 12 umowy postanowiono, że w terminie 21 dni od podpisania umowy w przypadku braku wpłaty zaliczki w ustalonym terminie sprzedający może odstąpić od umowy. Wszystkie zmiany i poprawki do zawartej umowy mogły być dokonywane tylko w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W dniu 29 lipca 2008 roku strony podpisały aneks nr (...) do niniejszej umowy. Jak wynika z treści aneksu, podmiotem wystawiającym faktury miała być spółka (...) z siedzibą w Austrii. Ponadto uległa zmianie jednostkowa cena naczep. Ustalono cenę netto za jedną sztukę naczepy na kwotę 28.000 euro. Tym samym ustalono nową całkowitą wartość umowy na kwotę netto 700.000 euro. W wyniku zawartej umowy sprzedaży powód wydał pozwanemu w dniach 4-10 sierpnia 2008 roku 10 naczep oraz wystawił 10 faktur VAT, które zostały przez pozwanego zapłacone. Kolejne naczepy w ilości 5 sztuk zostały wydane pozwanemu W. M. w październiku 2008 roku. Na każdą z wydanych naczep została wystawiona faktura VAT z terminem płatności do dnia 10 września 2008 roku. Pismem z dnia 1 grudnia 2008 roku pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do zapłaty należności w kwocie 140.000 euro wraz z ustawowymi odsetkami tytułem niezapłaconych faktur nr (...) w terminie 3 dni od daty otrzymania wezwania. W związku z brakiem zapłaty należności powód ponownie wezwał pozwanego do uregulowania kwoty 140.000 euro pismem z dnia 19 marca 2009 roku, wyznaczając 3 dniowy termin zapłaty, oraz poinformował pozwanego, iż w przypadku bezskutecznego upływu w/w terminu zastrzega sobie prawo odstąpienia od umowy sprzedaży, ewentualnie do dochodzenia należności na drodze postępowania sądowego. Pismem z dnia 1 kwietnia 2009 roku powód złożył pozwanemu oświadczenie, że odstępuje od umowy zawartej w dniu 29 maja 2008 roku oraz wezwał pozwanego do zwrotu 5 naczep, za które pozwany nie zapłacił.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, sąd okręgowy uznał, że powództwo jest niezasadne z uwagi na brak legitymacji czynnej po stronie powoda. Sąd okręgowy wskazał, że bezspornym jest fakt, że strony współpracowały ze sobą od 2004 roku. W ramach prowadzonej działalności gospodarczej pozwany dokonał zakupu naczep. Ostatnia umowa sprzedaży nr (...) została zawarta w dniu 29 maja 2008 roku pomiędzy (...) spółką z o.o. z siedzibą w O. a pozwanym (...). Przedmiotem umowy była sprzedaż 25 sztuk naczep o łącznej wartości 731 250,00 euro. Pozwany odebrał początkowo 10 sztuk naczep, za które zapłacił, a następnie kolejne 5 naczep, za które nie zapłacił.

Sąd okręgowy wskazał, że powód opiera swoje roszczenia na podstawie aneksu nr (...) z dnia 29 lipca 2008 roku do umowy sprzedaży z dnia 29 maja 2008 roku wywodząc, iż spółka – matka (...) w Austrii wstąpiła w miejsce spółki – córki (...) spółki z o.o. z siedzibą w O. jako sprzedający. Zdaniem sądu okręgowego powyższe twierdzenie powoda nie znajduje potwierdzenia w treści aneksu nr (...) z dnia 29 lipca 2008 roku. Z pkt. 1 aneksu wynika bowiem, iż następuje jedynie zmiana podmiotu uprawnionego do wystawiania faktur. W aneksie brak jest zapisów, że powodowa spółka przejmuje jednocześnie uprawnienia dotychczasowego sprzedawcy spółki (...) sp. z o.o. z siedzibą w O. – w zakresie dochodzenia jakichkolwiek roszczeń od pozwanego związanych ze sprzedażą naczep będących przedmiotem umowy z dnia 29 maja 2008 roku. Sąd okręgowy podkreślił, że powód jest profesjonalistą, prowadzącym działalność gospodarczą od wielu lat, a zatem powinien zdawać sobie sprawę z tego, że zmiana podmiotu wystawiającego faktury nie jest tożsama z przeniesieniem na niego uprawnień wynikających z zawartej umowy sprzedaży, w przypadku kiedy umowę zawierał inny podmiot, a w aneksie nie zostały na niego przelane uprawnienia sprzedawcy. Dlatego też sąd okręgowy uznał, że powód nie posiada legitymacji do występowania z niniejszym roszczeniem. O kosztach sąd okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., wskazując, że na koszty zastępstwa procesowego składa się kwota 7200 złotych jako stawka minimalna określona w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Wydany w tej sprawie wyrok zaskarżony został przez powoda w całości. Powód wniósł o jego zmianę i uwzględnienie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

W złożonej apelacji podniesione zostały następujące zarzuty:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i błędne uznanie, iż w drodze aneksu nr (...) z 29 lipca 2008 roku powód nie stał się stroną sprzedającą w ramach umowy sprzedaży nr

(...) z 29 maja 2008 roku, albowiem prawidłowa wykładnia treści aneksu nr (...) nakazuje stwierdzić, iż przedmiotowe naczepy pozwany miał kupować od powoda, gdyż wolą oraz celem powoda, pozwanego oraz (...) sp. z o.o. było, aby to powód był podmiotem sprzedającym naczepy na rzecz pozwanego na warunkach określonych w umowie sprzedaży,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 oraz 106 ustawy o podatku od towarów i usług z dnia 11 marca 2004 roku – w wersji obowiązującej we wrześniu 2008 roku – oraz § 12 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 2004 roku w sprawie zwrotu podatku niektórym podatnikom, zaliczkowego zwrotu podatku, zasad wystawiania faktur, sposobu ich przechowywania oraz listy towarów i usług, do których nie mają zastosowania zwolnienia od podatku od towarów i usług w wersji obowiązującej we wrześniu 2008 roku poprzez uznanie, że faktura VAT może zostać wystawiona przez podmiot, który nie dokonuje czynności opodatkowanej podatkiem VAT, podczas gdy faktura VAT może zostać wystawiona wyłącznie przez podmiot sprzedający towar lub usługę – co jednoznacznie przesądza o tym, iż intencją stron aneksu nr (...) było to, aby powód był podmiotem sprzedającym naczepy na rzecz pozwanego na warunkach określonych w umowie sprzedaży,

3) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego nie wynikających, a nadto sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, a mianowicie iż czynna legitymacja procesowa przysługuje E. (...) Polska sp. zo.o., podczas gdy z roszczeniem windykacyjnym wystąpić może jedynie właściciel rzeczy, tymczasem (...) sp. z o.o. nigdy nie było właścicielem przedmiotowych naczep, ponieważ nigdy nich od nikogo nie kupiło, stąd błędne jest uznanie, że roszczenie o nakazanie wydanie przysługuje polskiej spółce, która nigdy nie była właścicielem naczep,

4) naruszenie zasady *nemo plus iuris in alium transferre potest quam ipse habet*, albowiem E. (...) Polska sp. zo.o. nie mogło przenieść na pozwanego praw, które jej nigdy nie przysługiwały, co wyłącza czynną legitymację procesową tej spółki,

5) naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. i 328 § 2 k.p.c., poprzez brak wszechstronnego rozważenia i dokonanie oceny materiału dowodowego z pominięciem istotnej części tego materiału dowodowego, tj. ograniczenie się przez sąd do analizy jedynie umowy sprzedaży nr (...) z 29 maja 2008 roku oraz aneksu nr (...) z 29 lipca 2008 roku z pominięciem faktur VAT wystawionych przez powoda, dokumentów potwierdzających wydanie naczep pozwanemu przez powoda, przeniesienie własności naczep na pozwanego przez powoda, dokonanie przez dłużnika potrącenia, co jest równoznaczne z uznaniem powództwa, zasad trójstronnego współdziałania (powoda, pozwanego i (...) sp. z o.o.), pominięcie zeznań świadków i strony, podczas gdy wynika z nich w sposób nie budzący wątpliwości, kto wykonał umowę sprzedaży jako sprzedający i przeniósł własność naczep na pozwanego.

Ponadto skarżący wskazał, że w przypadku braku akceptacji powyższych zarzutów, zasadny jest dodatkowy zarzut pominięcia przez sąd okręgowy, iż *per facta concludentia* doszło do zawarcia pomiędzy powodem i pozwanym umowy sprzedaży (...) poprzez jej wykonanie przez powoda w całości i częściowe wykonanie przez pozwanego, co potwierdza zebrany w sprawie materiał dowodowy.

Odpowiedź na apelację wniósł pozwany domagając się jej oddalenia.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia sąd apelacyjny zważył, co następuje.

Główne zarzuty i wywody apelacji zmierzają do zakwestionowania zasadniczego wniosku wysuniętego przez sąd pierwszej instancji, który stanowił podstawę wydanego w tej sprawie rozstrzygnięcia. Sąd okręgowy uznał brak legitymacji czynnej powodowej spółki i z tych względów powództwo oddalił. W szczególności źródłem tej legitymacji, w ocenie sądu pierwszej instancji, nie jest aneks nr (...) z dnia 29 lipca 2008 roku do umowy sprzedaży zawartej w dniu 29 maja 2008 r. pomiędzy (...) spółką z o.o. z siedzibą w O. a pozwanym W. M., prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) w K.. Zdaniem sądu okręgowego z treści tego aneksu wynika, że „następuje jedynie zmiana podmiotu uprawnionego do wystawiania faktur na spółkę (...) w Austrii. W aneksie brak jest zapisów, że spółka ta przejmuje jednocześnie uprawnienia dotychczasowego sprzedawcy spółki (...) spółka z o.o. z siedzibą w O. – w zakresie

dochodzenia jakichkolwiek roszczeń od pozwanego związanych ze sprzedażą naczep będących przedmiotem umowy z dnia 29 maja 2008 r.”

Dokonana przez sąd okręgowy wykładnia skutecznie zakwestionowana została w złożonej apelacji. Uzasadniony jest zarzut naruszenia art. 65 k.c., a także związany z nim zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie i w efekcie nieuwzględnienie wynikających z tego materiału okoliczności przy ustalaniu treści stosunku prawnego łączącego strony. W końcu zasadnie skarżący podnosi, że sąd pierwszej instancji nie uwzględnił w swoich rozważaniach znaczenia ustalonej przez strony w aneksie nr (...) do umowy sprzedaży zmiany podmiotu wystawiającego faktury VAT w kontekście przepisów prawa podatkowego.

W świetle dyrektyw zawartych w art. 65 § 1 i 2 k.c. zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego, przyjmowana jest obecnie tak zwana kombinowana metoda wykładni oświadczeń woli stron, to jest metoda dokonywania wykładni zarówno w oparciu o kryteria subiektywne, jak i obiektywne. Przy czym pierwszeństwo przyznać należy metodzie subiektywnej. Tak więc w pierwszym etapie wykładni sens oświadczenia woli ustalić należy mając na uwadze rzeczywiste znaczenia nadawane oświadczeniu przez obie strony (sens oświadczenia zgodny z rzeczywistą wolą stron). Dopiero, jeżeli okaże się niemożliwe odtworzenie rzeczywistej, zgodnej woli stron, to jest okaże się, że strony nie nadawały złożonemu oświadczeniu woli tego samego znaczenia, konieczne jest odwołanie się do metody obiektywnej, wedle której właściwy sens oświadczenia woli ustala się na podstawie przypisania normatywnego, czyli zgodnie z tym, jak adresat oświadczenia sens ten rozumiał i rozumieć powinien. Decydujący jest wówczas normatywny punkt widzenia odbiorcy oświadczenia, który z należytą starannością dokonuje wykładni zmierzającej do odtworzenia treści myślowych osoby składającej oświadczenie woli (zob. w szczególności: uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 1995 r., III CZP 66/95, a w doktrynie: Z. Radwański, w: System Prawa Prywatnego, Warszawa 2002, tom 2, s. 62 i n.).

Zasada przyznająca pierwszeństwo metodzie subiektywnej, a więc takiemu znaczeniu oświadczenia, które rzeczywiście nadane zostało zgodnie przez obie strony w chwili jego złożenia, w pierwszym rzędzie odnosi się do wykładni umów. Zgodnie bowiem z art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, to jak same strony rozumiały oświadczenie woli w chwili jego złożenia, można wykazywać za pomocą wszelkich środków dowodowych, w tym dowodu z przesłuchania stron. Na zgodne rozumienie treści złożonego oświadczenia może wskazywać również zachowanie się stron po złożeniu oświadczenia woli, w tym między innymi sposób wykonania umowy. Ponadto oprócz kontekstu językowego, przy interpretacji oświadczenia woli powinno się brać pod uwagę, zgodnie z art. 65 § 1 k.c., także okoliczności złożenia oświadczenia woli, czyli tzw. kontekst sytuacyjny oraz cel, ku któremu zmierzały strony (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 1998 r., I PKN 532/97; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2011 r., V CSK 280/11; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2010 r., IV CSK 382/09; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2012 r., I CSK 211/11).

Odnosząc powyższe wskazówki i założenia interpretacyjne do okoliczności rozpoznawanej sprawy wskazać należy, że zgromadzony materiał dowodowy jednoznacznie wskazuje, że umowa sprzedaży stanowiąca podstawę faktyczną roszczeń strony powodowej była zgodnie wykonywana przez obie strony – to jest powoda wypełniającego obowiązki ciążące na sprzedawcy oraz pozwanego realizującego obowiązki i uprawnienia kupującego. Tak więc w wykonaniu umowy sprzedaży z dnia 29 maja 2008 r., zmienionej następnie aneksem nr (...) z dnia 29 lipca 2008 roku, powodowa spółka sprzedała pozwanemu 10 naczep, zaś pozwany odebrał te naczepy i zapłacił za nie cenę na rzecz powodowej spółki – na podstawie faktur sprzedaży wystawionych przez powoda. Podobnie w przypadku następnej transakcji dotyczącej 5 naczep, która stanowi przedmiot sporu w tej sprawie, strony w prowadzonej korespondencji uzgadniały pomiędzy sobą szczegóły odbioru towaru, strona powodowa wystawiła dokumenty sprzedaży naczep, w tym faktury VAT. Po odebraniu naczep przez pozwanego, powódka wzywała do zapłaty ceny na jej rzecz, jako sprzedającego. Wskazać należy, że strona pozwana w toku wykonywania umowy nie kwestionowała pozycji prawnej powodowej spółki jako sprzedawcy. Z powodem bowiem uzgadniała warunki odbioru towaru, na jego rzecz uiściła cenę za sprzedaż pierwszych 10 naczep. Również po wezwaniu przez powoda do zapłaty ceny za sprzedane 5 kolejnych naczep pozwany

nie kwestionował uprawnień powoda do żądania zapłaty ceny za te naczepy, a także jego legitymacji do złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy. Odmawiając zapłaty strona pozwana podniosła jedynie zarzut potrącenia wskazując w piśmie z dnia 15 kwietnia 2009 r. (k. 34), że należność powoda z tytułu zapłaty ceny objęta została kompensatą z wierzytelnościami pozwanego względem powodowej spółki. W świetle powyższego uznać należy, że strony zgodnie wykonywały umowę sprzedaży z dnia 29 maja 2008 r. uznając powodową spółkę za sprzedawcę, zaś pozwanego za kupującego. W końcu wskazać należy, że również w toku postępowania w tej sprawie przed sądem pierwszej instancji pozwany pośród zgłaszanych zarzutów przeciwko żądaniu pozwu nie podnosił zarzutu braku legitymacji czynnej powoda na podstawie umowy sprzedaży z dnia 29 maja 2008 r. (odpowiedź na pozew: k. 135-143). Stwierdzić należy więc, że legitymacja powoda jako uprawnionego z umowy sprzedaży nie była przez stronę pozwaną w tej sprawie kwestionowana.

Mając na uwadze powyższe okoliczności za nieprawidłową uznać należy dokonaną w tej sprawie przez sąd pierwszej instancji wykładnię postanowień umowy sprzedaży i towarzyszącego jej aneksu, która doprowadziła sąd okręgowy do błędnego wniosku o braku legitymacji czynnej po stronie powodowej spółki. Sąd okręgowy ograniczył się w tym zakresie, z naruszeniem wynikających z art. 65 § 1 i 2 k.c. dyrektyw wykładni, wyłącznie do odczytania literalnego brzmienia aneksu nr (...). Cały wywód sądu pierwszej instancji sprowadza się w istocie do stwierdzenia zawartego w jednym zdaniu uzasadnienia zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym z treści aneksu nr (...) wynika, że następuje jedynie zmiana podmiotu uprawnionego do wystawiania faktur na spółkę (...) w Austrii, brak jest natomiast zapisu, że powodowa spółka przejmuje uprawnienia dotychczasowego sprzedawcy spółki (...) spółka z o.o. z siedzibą w O.. Sąd okręgowy nie tylko nie rozważył w oparciu o wskazane powyżej okoliczności, jaki rzeczywisty sens powyższemu zapisowi nadały zgodnie strony umowy, ale również nie uwzględnił, jak zasadnie zostało to podniesione przez skarżącego, skutków przeniesienia na powoda prawa do wystawienia faktur sprzedaży. Zgodnie z art. 106 ust. 1 w zw. z art. 5 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r., nr 177, poz. 1054 ze zm.), obowiązek wystawienia faktury stwierdzającej dokonanie sprzedaży obciąża podmiot dokonujący odpłatnej dostawy towarów. Trafnie w tym kontekście skarżący wskazuje, że zmiana podmiotu wystawiającego fakturę sprzedaży, co nastąpiło w aneksie nr (...) zawartym przez strony, implikuje zmianę podmiotu sprzedającego. Okoliczność ta nie została dostrzeżona przez sąd okręgowy. W końcu uwzględnić należy fakt, również pominięty w rozważaniach sądu pierwszej instancji, że strony pozostawały w relacjach stałej współpracy handlowej od roku 2004. W ramach tej współpracy zawierały umowy sprzedaży naczep, w których sprzedającym była zawsze spółka (...) w Austrii. Z tą spółką strona pozwana rozliczała wszystkie transakcje, na rzecz tej spółki dokonywała płatności. Również w stosunku do tej spółki podnosiła ewentualne roszczenia z tytułu nienależytego wykonania uprzednich umów sprzedaży (oświadczenie o potrąceniu: k. 34 - 36). Uwzględnić należy również ścisły związek kapitałowy i osobowy istniejący pomiędzy spółką (...) z siedzibą w Austrii oraz spółką (...) spółka z o.o. z siedzibą w O. (kopia odpisu z KRS spółki polskiej: k. 62-65). W istocie, jak wynika z zeznań świadka J. L. (1) – regionalnego kierownika sprzedaży w spółce (...) spółka z o.o. oraz z zeznań Dirka H. – prezesa obydwu spółek – wzajemne relacje pomiędzy tymi spółkami miały charakter bardzo ścisły, typowy dla relacji pomiędzy spółką dominującą a spółką zależną. W efekcie J. L. (1), zatrudniony w spółce (...) w zakresie transakcji dokonywanych z podmiotami prawa polskiego działał zarówno w imieniu spółki polskiej, jak i austriackiej (zeznania świadka J. L.: k. 322-323; dokumenty pełnomocnictwa handlowego dla J. L. (1) do działania w imieniu spółek (...) spółka z o.o. oraz (...) z siedzibą w Austrii: k. 272 – 273). W świetle powyższego podzielić należy stanowisko strony powodowej, że wskutek aneksu nr (...) do umowy sprzedaży z dnia 29 maja 2008 r., zawartego przez (...) spółka z o.o. i pozwanego W. M. z udziałem spółki (...) z siedzibą w Austrii, przy czym za spółkę dominującą i zależną działał pełnomocnik J. L. (1), nastąpiło przeniesienie praw i obowiązków sprzedającego ze spółki (...) spółka z o.o. na spółkę (...) z siedzibą w Austrii. W efekcie błędne jest stanowisko sądu okręgowego co do braku legitymacji czynnej w tej sprawie po stronie (...) z siedzibą w Austrii.

Błędna ocena legitymacji czynnej powoda doprowadziła w konsekwencji sąd okręgowy do nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Sąd okręgowy bowiem opierając się na przyjętym założeniu co do braku legitymacji powoda pominął wszystkie zarzuty i twierdzenia strony pozwanej skierowane przeciwko żądaniu pozwu, nie rozpoznał również zgłoszonych w tym zakresie wniosków dowodów. Nierozpoznanie istoty sprawy w świetle art. 386 § 4 k.p.c. oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo

pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego. Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego chodzi tutaj w szczególności o sytuację, gdy sąd pierwszej instancji oddalił powództwo na tej podstawie, że stwierdził istnienie przesłanki unicestwiającej roszczenie i w efekcie nie rozpoznał merytorycznie podstaw powództwa (zob. m.in. wyrok SN z 21.10.2005, III CK 161/05, wyrok SN z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97 oraz wyrok SN z dnia 4 sierpnia 1999 r., II CKN 498/99 i postanowienie SN z dnia 25 sierpnia 1999 r., III CKN 527/99). Sytuacja procesowa tego rodzaju zachodzi w rozpoznawanej sprawie. Pozwany w odpowiedzi na pozew i w dalszym toku postępowania w sprawie podniósł liczne zarzuty przeciwko procesowym roszczeniom powoda, w szczególności zaś podniósł zarzut umorzenia dochodzonej przez powoda wierzytelności w związku z podniesionym zarzutem potrącenia. Na te okoliczności, w tym na okoliczność istnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia oraz skutecznego złożenia oświadczenia o potrąceniu, strona pozwana zaoferowała liczne wnioski dowodowe, w tym wnioski o przesłuchanie świadków. Z przyczyn wskazanych na wstępie, zarówno twierdzenia pozwanego, jak i zgłoszone przez niego wnioski dowodowe zostały przez sąd okręgowy pominięte. Wskazać przy tym należy – odnosząc się do zarzutów podniesionych w tym zakresie przez pełnomocnika powoda przed sądem pierwszej instancji – że podniesiony przez pozwanego zarzut potrącenia nie jest objęty hipotezą normy zawartej w art. 479¹⁴ § 4 k.p.c. Przepis art. 479¹⁴ § 4 k.p.c., mający zastosowanie w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, analogicznie jak przepis art. 493 § 3 k.p.c. w postępowaniu nakazowym, wprowadza ograniczenia dowodowe w zakresie wykazywania istnienia wierzytelności przedstawionych do potrącenia w toku postępowania gospodarczego. Jak zostało to wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego, hipotezy obydwu wskazanych przepisów obejmują jednak tylko potrącenie połączone z podniesionym w toku procesu zarzutem potrącenia, czyli czynność o podwójnym skutku materialnym i procesowym. Jeżeli natomiast potrącenie jako czynność prawa materialnego miała miejsce przed wszczęciem procesu, wskazane przepisy nie mają zastosowania. W takiej sytuacji procesowej strona pozwana celem wykazania zasadności przedstawionej do potrącenia wierzytelności może posłużyć się wszelkimi środkami dowodowymi, w tym dowodami z zeznań świadków, czy dowodem z opinii biegłego (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r., III CZP 56/05; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2011 r., II CSK 132/11).

Wskazać należy, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawie przywołany w odpowiedzi na pozew zarzut potrącenia oparty został na oświadczeniu o potrąceniu złożonym przez pozwanego stronie powodowej przed wszczęciem postępowania w tej sprawie. Tym samym, zgodnie z przywołanym powyżej poglądem, istnienie wierzytelności stanowiącej podstawę tego zarzutu, może być wykazywane wszelkimi środkami dowodowymi dopuszczalnymi w świetle procedury cywilnej.

Rozpoznając ponownie sprawę sąd okręgowy powinien w pierwszej kolejności zbadać przesłanki roszczenia strony powodowej, przy założeniu istnienia legitymacji czynnej w tym zakresie. W dalszej kolejności konieczne jest merytoryczne rozważenie podnoszonych w toku procesu zarzutów strony pozwanej skierowanych przeciwko żądaniu pozwu. W niezbędnym zakresie konieczne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego, zgodnie z wnioskami złożonymi przez strony, z uwzględnieniem reguł prekluzyjnych obowiązujących w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych.

Mając powyższe na uwadze, sąd apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, pozostawiając zarazem temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego (art. 108 § 2 k.p.c.).